

BOSTON MARATONU PATLAMALARI SONRASINDA YENİ MEDYA, GAZETECİLİK VE KREDİBİLİTE MESELELERİ

Yard. Doç. Dr. Erkan SAKA

ÖZET

Yeni Medya artık Türkiye’de de gündelik ve mesleki hayatların parçası olmuştur. Bu yazıda vatandaşları somut olarak ilgilendiren gazetecilikte güvenilirlik meselesi daha teorik bir düzeyde ele alınacaktır. Buradaki güven meselesi ise, genel olarak gazetecilik otoritesine olan güven değil, haber yapımında yeni medyanın etkisiyle ortaya çıkan haberlere ve gazeteciliğe güvenme meselesidir. Bu güven meselesinin son zamanlarda en somut olarak ortaya çıktığı durum ise, Nisan 2013’te yaşanan ABD’deki Boston Maratonu patlamaları olmuştur. Patlamaların sonrasında, özellikle sosyal medya üzerinden haber yayılımı ya da yapımı yoğun eleştiriye maruz kalmıştı. Yazıdaki teorik tartışma bu eleştirel sürecin somut bir analiziyle sonuçlandırılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yeni Medya, Gazetecilik, Haber Yapımı, Blog, Yurttaş Gazeteciliği, Boston Maratonu Patlamaları, Güvenirlik.

GİRİŞ

Bu çalışmada “yeni medya” ve ‘gazetecilik’ arasındaki bağlantının sorgulanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, yeni medyanın temel özelliklerinden biri bizi fazlasıyla ilgilendirmektedir: İnternetin Web 2.0 (OReilly, 2007) olarak adlandırılan döneminden itibaren, yeni medya artık her medya tüketicisini aynı zamanda üretici haline getiren bir özellik kazanmıştır. Vatandaşların profesyonel gazetecilerin haber üretim sürecine kayda değer şekilde müdahale edebilmeleri bundan sonra mümkün olmuştur. Aktif müdahale olmadan da geleneksel medya ve özellikle gazeteler, yeni medya üzerinden vatandaşların ürettiği veriye bir bakıma muhtaç durumdadırlar (Ayan, 2012). Web’den beslenen görseller uzun süredir geleneksel gazetelerin internet sitelerinde foto galeriler olarak belirlemekte, Ekşi Sözlük’ ten alıntılar, Twitter ya da Instagram’ dan alınan görseller haber malzemesi olabilmektedir. Haberin nesnesi olan kişilerle ilgili profil resimleri Facebook sayfalarından toparlanabilmektedir. Haber kaynaklarına katkıda bulunmasıyla, yeni medya bir bakıma geleneksel medyanın ve özelde gazeteciliğin zamanla kaybettiği kamusal alana müdahale rolünü yeniden ortaya çıkaran mühim bir rol oynamaktadır (Saka, 2012a: 10).

İlerleyen paragraflarda ise, aktif olarak habercilik sürecine katkı biçimi olarak bloglara ve “yurttaş gazeteciliği” ne değinilecektir. Erken dönem iddialarının aksine, yeni medya gazeteciliği öldürmedi, akıllı ödeme sistemlerini ve benzeri hizmetleri entegre edebilmeleri halinde gazetecilerin yeni medya ile bütünleşebilmeleri hız kazandı ve halen kazanmaktadır (Phillips, 2012). Yine de, her halükarda bir gazetecinin günlük profesyonel rutinlerinin yeni medya ile dönüşmekte olduğunu unutmamak gerekir. Örneğin Terzis (2008), Avrupa Birliği üzerine çalışan gazetecilerin rutinini nasıl değiştiğini makalesinde detaylı bir şekilde göstermektedir. Yeni medyanın gazeteciliğe etkisi hem genel olarak (Allen, 2004), hem de spesifik alanlarda görülebilmektedir (örneğin Afrika’da ekonomik ve siyasi sınırlamalar altında) (Atton, Mabweazara, 2011).

Aslı Tunç’un Zeynep Atikkan ile bloglar üzerine yaptığı çalışma (2011) bu alandaki literatürü büyük ölçüde taramış ve konunun özellikle ABD özelinde haber yapım sürecinde oynadığı role dikkat çekmiştir. Bloglamanın geleneksel gazetecilik otoritesini sarstığı kesindir, fakat vatandaşlarla gazeteciler arasında ortaya çıkan daha diyalojik (Bakhtin ve Holquist, 1981) bir üretim sürecini tetiklediğini ve bu durumun da profesyonel gazeteciliğin kaybettiği düşünülen kamusal alana destek olucu özelliğini pekiştirdiğini unutmamak gerekir. Zira blog’lar çok sesliliği ve bazı durumlarda çok yazarlılığı içermenin yanında bir “toplumsal anlatı” yaratımına da hizmet etmektedirler (Lawson-Borders, Kirk, 2005). Bloglar diğer bloglarla ve okuyucularla diyalojik bir temas içindeyken bir kolektif anlatı üretmekte ve özellikle demokratik bir konumlama olarak kendini ifade etme ve ağ kurma faaliyetini (Kahn, Kellner, 2004) zenginleştirmektedirler. Bloglar, anında

geri besleme olanakları, sınırsız bir izleyici/okuyucu kitlesine ulaşabilme ihtimali, yazarı düzenli aralıklarla yazmaya teşvik etmesi gibi daha birçok özelliğiyle hem vatandaşlar hem de gazeteciler için yeni olanaklar sunmaktadır (Saka, 2008). Blogların habercilik sürecine katkısı ABD’de büyük bir önem taşımaktayken, aynı katkı düzeyi Türkiye’de henüz görülmemiştir. Ancak özellikle mikroblog olarak da adlandırılan Twitter ve Facebook gibi araçlar sayesinde “yurttaş gazeteciliği” olanaklarının, Türkiye’de de haber yapım sürecine daha çok katkıda bulunduğu görülmektedir.

“Zamanında izleyici olarak bilinen insanlar” ın haberci olduğu bu dönemde (Rosen, 2006), yurttaş gazeteciliği kavramını kuramsallaştıran ve yaygınlaştıran isimlerden biri olan Mark Glaser, kavramın arka planında yurttaşların modern teknoloji araçlarını kullanarak tek başlarına ya da birlikte haber üretebilmelerinin olduğunu belirtmiştir. Yochai Benkler de, aynı minvalde, yüz milyonlarca kişinin kendi anlam dünyasını iletebileceği kapasiteye ulaştığı bir dönemde olduğumuzu söylemektedir (Benkler, 2006). Seattle’daki Dünya Ticaret Örgütü zirvesi protestolarını haberleştiren Indymedia Hareketi, daha sonra dünyanın farklı bölgelerinde yer alan 200’den fazla şehirden haber verir hale gelen bir medya organına dönmüş ve yurttaş gazeteciliğinin önemli örneklerinden biri olmuştur. (Kidd, 2003). Güney Kore merkezli ve “Her yurttaş bir muhabirdir” sloganıyla ortaya çıkan OhMyNews (Kim ve Hamilton, 2006) ve Dünya Ticaret Merkezi’ne 11 Eylül 2001’de yapılan saldırılar sonucunda Amerikalıların kendilerini bloglar üzerinden ifade etmeleri de ilk dönem yurttaş gazeteciliği örneklerinden sayılabilmektedir. Yine bir diğer örnek olarak, 2009’da yurttaşların Twitter kullanarak İran seçimlerine yeni bir boyut kazandırdıkları söylenebilir (Grossman, 2009). Günümüze geldikçe ise, yurttaşların haber süreçlerine müdahalelerinin daha da arttığı görülmektedir. Zira bir yanda ‘Arap Baharı’ (Henriksson, Teemu (2011), öte yanda ise ‘Occupy Wall Street’ hareketleri yurttaş gazeteciliğinin konumunu tartışılmaz hale getirmiştir. Bunların dışında, yurttaşların ilk defa sosyal medya üzerinden duyduğu büyük haberleri ise şu şekilde sıralamak mümkündür: Mısır’daki İsyân (Facebook üzerinden), Hudson nehrine düşen uçak (Twitter), İngiliz Kraliyet düğününün ilanı (Twitter), Bahreyn’de protestocuların öldürülmesi (YouTube), Whitney Houston’un ölümü (Twitter) ve Usame bin Ladin’in saklandığı eve baskın (Twitter) (Morejon, 2012).

Henry Jenkins, yeni medyanın yaygınlaşmasıyla içine girdiğimiz “katılımcı kültür” toplumunun ana hatlarını çizerken (Jenkins, 2006) “uzman paradigması”nın gücünü kaybetmesinden bahseder. Bu kaybedişi daha önce şöyle özetlemiştim: “İletişim teknolojilerinin geldiği evreyle birlikte iletişim açık uçlu bir sürece dönüşürken, uzmanlık paradigmasının hak iddia ettiği alanlar ise kapalı, büyük ölçüde çerçeveleri belirlenmiş bilgi bütünlerini kontrol etme iddiasını sürdürmüşlerdir. Uzmanlık paradigması bir bilgi bütünü çerçevesinde “içeridelik” ve “dışarıdalık” iddiasında bulunur. Uzmanlar bu bağlamda “içeride” olurken,

uzman olmayanlar dışarıda kalırlar. Dışarıdakilerin bilgiye erişimi, uzmanların hakim olduğu geleneksel disiplinlerin kuralları uyarınca gerçekleşebilir. Çoğunlukları kesinleşmiş, kurumsal olarak kayda alınmış kuralların uygulaması tabi ki uzmanların kontrolünde gerçekleşir. Uzmanlık paradigması sınır korumasını nihai olarak bir akreditasyon süreciyle güvene almıştır. Dışarıdaki bir bireyin bilgiye erişimi uzmanların gözetiminde gerçekleşirken, içeriden biri olabilmesi akreditasyon sürecinden geçebilmesiyle mümkün olacak ve böylece uzman haline gelecektir. Bu arada yeni medya düzeniyle gerçekleşen iletişim ise kaotik, kuralları değişken sınırları sürekli değişken bir alana dönüşmüştür. İçeridelik ve dışarıdalık sınırlamaları anlamını büyük ölçüde yitirmiştir. Bu nedenle, katılımcı kültür, uzmanlık paradigmasını toplumsal hayatımızın hemen hemen her alanında zayıflatmaktadır (Saka, 2012a: 11). Özelde bloglama, genelde yurttaş gazeteciliği üzerinden gerçekleşen katılım süreci tam da bu uzmanlık paradigmasındaki kırılmaya bir örnek olarak gösterilebilir. Bu kırılma sürecinin teorik çerçevesi üzerine düşünmeye devam etmeden önce çok yakın zamanda meydana gelen bir olaya yer verilmesi uygun olacağı düşünülmüştür.

Boston Maratonu Patlamaları

15 Nisan 2013'te meydana gelen Boston Maratonu patlamalarından (www.en.wikipedia.org) hemen sonra sosyal medyanın habere erişimdeki rolü bir kez daha övgüyle karşılandı. Ancak bu sefer haberi oluşturacak veri üretimi dışında suçluların bulunmasına katkıda bulunma yarışı da internet kullanıcıları arasında başlamıştı. Özellikle Reddit (www.reddit.com) adlı sitenin kullanıcıları bu süreçte önemli bir yer edindiler. FBI'ın dağıttığı ikinci şüphelinin fotoğrafına çok benzeyen Brown University öğrencisi Sunil Tripathi, Reddit kullanıcıları tarafından suçlu ilan edilmişti. Ancak suçlunun o olmadığı kısa süre sonra ortaya çıktı. Reddit yönetimi suçlanan öğrenciden ve ailesinden özür diledi, bu konuda daha da hassas olacaklarını vurguladı (Laird, 2013). Böylece özellikle sosyal medya övgüsüyle başlayan süreç, yeni medya üzerinden haber yapımının güvenilirliğini sorgulamaya dönüşmüştür. Bu yazı, yeni medya ve gazetecilik ilişkisini bu süreç üzerinden değerlendirmekte ve bu sorgulama sürecinin yeni medyaya güveni artırarak sonuçlanacağını iddia etmektedir.

Patlamalardan hemen sonra güvenlik güçlerinin işine yarayabileceği düşünülen çok sayıda amatör video, vine videoları, instagram fotoğrafları vb. materyal için yeni medya kaynakları ortaya çıkmıştır. Örneğin YouTube, patlamalar için özel bir sayfa açtı (www.youtube.com), Google da insanların yakınları hakkında haber alabilmelerine yardımcı olmak amacıyla bir kişi bulucu sayfası açtı (www.google.org). Bir seyircinin iPhone'dan çekilmiş panoramik bir fotoğrafı, yeni kuşak yüz tanıma teknolojisinin de yardımıyla FBI'ın işine epey yaramıştı (Ackerman, 2013). Aslında sosyal medya kullanıcıların bu kadar işin içine girme-

sinde bizzat FBI da rol oynamış olabilir. Çünkü patlamalarla ilgili FBI halktan bizzat yardım çağrısında bulunmuş ve ipuçları için bir web sayfası açmıştı. Veriler için kitle kaynak kullanılacaktı (Spencer, 2013a) bu bir modern insan avıydı (Spencer, 2013b). Bu arada bir kısım Reddit kullanıcı da şu anda kapalı olan bir Reddit sayfası açtı: r/Findbostonbombers Bu sayfada patlamayla ilgili fotoğraf ve videolar titiz bir incelemeye alındı. Fotoğraflar büyütüldü, şahit ya da saldırgan olabilecek kişiler çerçeve içine alındı, iddialar ortaya atıldı. FBI'ın yayınladığı bir şüpheli fotoğrafının daha net olanı bir Reddit kullanıcısı tarafından bulundu, daha sonra bu fotoğrafı New York Times'da onaylayacaktı (Pareene, 19 Nisan 2013). Ancak şüphelilerle ilgili herhangi bir fiziki tanım verilmemişken, Reddit kullanıcıları özellikle sırt çantalı ya da büyük çanta taşıyan kişileri şüpheli olarak listelemeye başladı. Aslında bu listelemeler sürerken, olgusal hataları işaret eden ya da kişisel mahremiyet haklarının ihlal edildiğini söyleyen kullanıcılar da vardı. Hatta bir kullanıcı 1996 Atlanta Olimpiyatları bombacısı olarak suçlanan ama sonunda ismi aklanan Richard Jewell'i hatırlattı ve bu çalışmalarının olumsuz sonuçları olabileceğini vurguladı. Şüpheli olarak tanımlanan kişilerin resimleri viralleşmeye başlarken, bu sayfayla ilgili eleştirilerini yükselten çok sayıda Reddit kullanıcısı da vardı (Fitzpatrick, 2013). İki gün sonra "Neredeyse bulundu" denen kişinin suçlu olmadığı ortaya çıkarken, bir FBI yetkilisi isim vermeden Reddit ve 4Chan sitelerindeki suçlu arayışını eleştirdi (Fitzpatrick, 2013).

Bir bakıma kitle-kaynak (*crowdsourcing*) yoluyla suçlu bulma denemesi başarısız olmuştu (Henry, 2006) ama Ulanoff (2013)'un da vurguladığı gibi Reddit'çiler hem kişisel hem de kurumsal bağlamda hatalarını düzeltme yoluna gitmişti. Reddit'in genel müdürü Erik Martin aslında kişisel bilgi yüklenmesini birkaç yıl önce yasakladıklarını ama buna rağmen son durumun gerçekleştiğini dile getirirken (Laird, 2013) daha da dikkatli olacaklarının altını çiziyordu. Reddit kendi hatalarını düzeltirken geleneksel medya kuruluşu olan CNN'in ilk haber verme çabasıyla verdiği yanlış gözaltı haberi Twitter ve Facebook üzerinden yayılarak daha da büyük kitleleri yanlış yönde yönlendirecekti (Ulanoff, 2013). Olayların üzerinden zaman geçtikçe geleneksel medya kanallarının daha kalıcı yanlışlıkları ortaya çıktı. CNN'in yanında Associated Press de ilk olmaya çalışırken yanlış haber yaymıştı. Tabloid New York Post gazetesi ise, ısrarla ölü sayısını abarttı ve masum kişilerin fotoğraflarını yayınlarak onları suçlu olarak lanse etti (<http://blog.foreignpolicy.com>). Geleneksel medya olağan hatalarını burada da tekrarlamıştı: Orantısız yayın, etik ihlaller yaparak göstermemesi gereken şeyleri göstermesi vb. (Lichfield, 2013). Yine aynı tarihli başka bir yazıda (Bartur, 2013) geleneksel medyanın yetersiz kalması sonucu vatandaşların Reddit ve 4Chan'de kendilerine vazife çıkardıkları belirtiliyor, bu habersizlik ortamında Boston Polisi'nin Twitter'dan haber geçmesiyle model oluşturduğu gösteriliyordu. Yani doğru haber elde etme noktasında yine bir yeni medya aracı devreye girmişti. İnternet üzerinden canlı yayın yapma imkanı veren Ustream' den (www.ustream.tv) 2,5 milyon kişi Boston polislinin telsizlerini din-

lerken (Tate, 2013) polis mesajlarını yanlış yorumlayarak yapılan yanlış haberi de düzelten Boston polisî'nin Twitter hesabı oluyordu.

Spekülatif haberleştirmeler ve karşılıklı eleştirilerin ötesinde Boston patlamalarında sosyal medya üzerine yeniden düşünölmüştü. Mary Joyce' a göre, 11 Eylül saldırılarından sonra George W. Bush hakim toplumsal duyguların yönünü, "iyilik vs. kötölük" doğrultusunda kanalize ederken, Boston patlamalarındaki duygusal tonu komedyen Patton Oswald belirlemişti (Joyce, 2013). Oswald'ın Facebook hesabından yazdığı insancıl mesaj viralleşmiş ve insanların olayı başka bir şekilde anlamlandırabilmelerini sağlamıştı. Yine Mary Joyce' a (2013) göre Boston patlamalarıyla ilgili süren soruşturma süreci sistemik, organizasyonel ve mekansal hibriditelere yol açmıştı: Örneğin sistemik hibridite olarak ağın içindeki vatandaşlar resmi medya kuruluşlarıyla işbirliğine giriyordu. Reddit'te tartışılan fotoğrafların New York Post gazetesinde çıkması gibi. Aynı şekilde dijital ile analog arasında gidiş gelişler de mekansal hibriditeye örnek olabilir. LSE öğretim üyelerinden Charlie Beckett (2013) bu süreçle ilgili şu çıkarımlarda bulunuyor: 1- Twitter artık merkezi bir rodedir. 2- Aynı haber organizasyonlarında bile olsa farklı platformların farklı editoryal değerleri vardır. 3- "Kitle-kaynak" fazlasıyla aktiftir ama yanlış yönlendirilmektedir. 4- Sosyal medya "olgunlaşmaktadır". 5- Vatandaşlar her zamankinden daha çok ve daha iyi kaynaklara sahiptir. 6- Artık daha çok "gürültü" var. İlerleyen bölümlerde bahsedeceğim yeni medyanın doğasına dair tartışmaların da ışığında yeni medyanın gazetecilikte oynayacağı rol daha da merkezileşecektir. Kitle-kaynağın Boston patlamalarında göröldüğü üzere sınırları vardır (Arthur, 2013), ama giderek "olgunlaşan" (Holmes, 2013) sosyal medya kullanıcılarının elinde bu sınırlar yeniden tanımlanacaktır.

Kredibilite Meseleleri

Bu bölümde yurttaşların katılımıyla gerçekleşen haber süreçlerinin güvenilirliği meselesini daha kuramsal açıdan ele alınacak. Başlangıç olarak Meadows (2012)'in çalışmasına bakılabilir. Yakın zamanda yapılmış bu çalışmanın odağı internet değil, Avustralya'daki yerel topluluk radyolarıdır. Meadows, yurttaş gazeteciliği kavramsallaştırmasına bile sıcak bakmaz. Bu kavramsallaştırma ile ortaya çıkmış pratiklerin ana akım medya pratikleri gibi demokratik açık¹ taşıdığını vurgular (s. 43). Ancak kendisinin kastettiği durum, bu yazıdaki vatandaşların haber yapım süreçlerine katılımlarıyla ilgili durumlara işaret ettiğinden Meadows' un argümanları kullanıma engel değildir. Meadows, özellikle McCallum'un (2007: 27) kullandığı "lo-

¹ Demokratik açık literatürde daha çok Avrupa Birliği çalışmalarında dile gelir. Burada kavramı demokratik bir kurumun vatandaşlara karşı sorumlu olduğı demokratik pratikleri yerine getirememesi olarak kullanıyorum. Anaakım medyada görölen demokratik açıkla ilgili bkz: Carroll, W. K., & Hackett, R. A. (2006). "Democratic media activism through the lens of social movement theory". *Media, Culture & Society*, 28(1), 83-104.

kal sohbet" kavramına dayanarak argümanlarını kuruyor. Ona göre yapılan işin gazetecilik olup olmadığını tartışmaktansa (s. 53), gördüğü işlev daha önemli. Meadows'a göre bu tür gazetecilik pratikleri yerel topluluk düzeyinde anlam yaratmaya yaradığından anaakım gazetecilikteki demokratik açığın kapatılması gibi işlev üstleniyor. Vatandaşlar toplumsal tartışmayla ilerleyen anlam yaratma sürecinde kamusal alana müdahale edebilmiş oluyorlar. Meadows, bu bağlamda gazetecilik akademisyenleri arasında yoğunlukla tartışılan objektiflik meselesini de tartışmaya çağını ilan ediyor (s. 53). Anlam yaratma süreçlerini vurgulayarak Turkle' ın (2011) yeni medya ile oluştuğunu iddia ettiği "kalabalıklar içinde yalnızlık" tezine karşı yurttaşların yurttaş gazeteciliği üzerinden kamusal tartışmalara katılabilmelerinin değerini vurguluyor. Ana akım medyanın çeşitli nedenlerle yurttaşlardan uzaklaşmasına karşı yerel, topluluk merkezli gazetecilikle "kamusal sohbet" uzun süreden beri gündemdedi (Carey, 1997) ama bunun gerçekleşebilmesi yeni medyanın yayılması sonrasında yaşanan yurttaş gazeteciliği pratikleriyle gerçekleşebiliyor.

Sue ve DeShano (2011) ise, yukarıda gerçekleşen lokal sohbet meselesine başka bir açıdan bakıyor: Zelizer (1993) gazetecileri bir yorum topluluğu olarak tanımlamıştı, yazarlar blogcular ve yurttaş gazetecileriyle yaptıkları görüşmeler sonucunda yerel bağlamda yorum topluluğunun aktörleri listesine bunların da katılmasını savunuyorlar. Bir bakıma profesyonel gazeteciler ve diğerleri birbirlerini tamamlıyordu: "Gazeteciler objektiflik, kredibilite ve doğruluğu vurgularken, vatandaşlar da bağlantıları, tazeliği, miktarı ve şeffaflığı vurguluyorlardı (s. 974). Çoğu durumda üretilen verilerin işlenmesi, bir hikaye oluşturulması süreçlerinde iki tarafın yaptıkları birbiriyle örtüşüyordu.

Nah ve Chung'un (2011) çevrimiçi haber okuyanlar arasında yaptığı niceliksel bir çalışma da, Meadows'un görüşlerine başka açılardan destek veriyor. Okuyucuların profesyonel gazeteciler ve yurttaş gazetecilerine güvenlerinin ölçümlendiği araştırmada çıkan sonuçlar iki haber yapıcı kesimin birbirini tamamladığı yönünde. Medya güvenilirliği açısından profesyonel gazeteciler öne çıkarken, sosyal güven kategorisinde okuyucular kendilerini yurttaş gazetecilere daha yakın buluyorlar (s. 726). Nah ve Chung' un deyişiyle profesyonel gazeteciler haberi kamusallaştırırken, yurttaş gazetecileri de anlamlandırma süreçleri sonunda kamusallaştırmayı kamusal alana dönüştürüyorlar. Josephi (2012) de medya sistemlerini kategorize etmek yerine (örneğin, Hallin ve Mancini, 2004) gazeteciliği kültürel bir form olarak düşünmeyi öneriyor. Yazara göre, gazetecilik Batı demokrasilerine özgü bir siyasi biçim olmaktan çok enformasyona ulaşma yolunda düşünce özgürlüğü ve görece özerklik taşıyan ve dünyanın çeşitli bölgelerinde farklı pratikler içinde var olan bir pratiktir. Örneğin Katar gibi bir görece demokratik olmayan bir ülkenin sponsorluğunda ortaya çıkan El-Cezire TV'yi sunduğu enformasyonla dünya çağında itibar kazanabilir (Josephi, 2012: 486). Bu bağlamda yeni medyanın yeni biçimleriyle gazetecilik kültürüne katkıda bulunduğu söylenebilir.

Marchi'nin (2012) ABD'li liseliler arasında yaptığı çalışmada ise, bu yaş grubunun gazete haberlerinin "objektifliği"ne şüpheyle baktığını ama güncel olaylarla hala ilgili olduklarını gösteriyor. Gençlerin Facebook iletilerinden ya da blog yazarlarından daha fazla şey öğrendiklerini, tek bir objektif açı yerine kendi buldukları toplumsal konumla etkileşime giren farklı haber verme biçimlerini tercih ediyorlar ki (s. 258), Türkiye'de gözlemediğim kadarıyla benzer bir süreç var.

Ana akım medyadaki kredibilite sorunu yaşanan alanlardan biri de ekonomi haberciliği. Son yıllarda meydana gelen ekonomik krizlerle ilgili gelişmeleri finansal haberlerle ilgilenen gazeteciler haberleştirememişti. Bu durumu açıklama için kanıtların komplike bir nitelikte olması, halkla ilişkiler departmanlarının manipülatif etkileri ya da araştırmacı gazeteciliğin masraflı oluşu gibi nedenler sıralanmıştı (Manning, 2012). Manning'e göre 2007-2008 ekonomik krizlerinin gelişiminin medyaya yeterince yansıtılmaması ekonomi muhabirleri/editörleri ile kaynakları arasındaki veri alışverişinin niteliğinde ve bu ilişkilerin içinde bulunduğu ideolojik anlayışta saklıdır. Sistemik sorunların irdelenmesinin tahayyül bile edilmediği bir veri alışverişiyle haber yapımı gerçekleşmiş, bu da kriz döneminin profesyonel gazetecilerin yakalayamamasına yol açmıştır (s. 188).

Habercilik alanındaki kredibilite sorununun artık geleneksel ve yeni medya araçlarıyla karşılıklı olarak beslendiği ve birinin diğerinden daha güvenilir olmayacağına örnek olabilecek bir çalışma Burroughs ve Burroughs (2011)'a ait. Onların çıkış noktası ise spor haberciliği. 2008'in ikinci yarısında meydana gelen Masal Bugdov olayını inceleyen yazarlar kurgu bir karakter olan Bugdov'un nasıl olup da Britanya'nın prestijli gazetelerinden biri olan *The Times*'da 2009'un yükselen yıldız futbolcularından biri olarak tanımlandığını anlatıyorlar. Bugdov karakterini ortaya atan kişi hala bulunamadı, ama spor haberciliği dilini iyi bildiği, bu sayede ürettiği eserin güvenilirlik kazandığı belirtiliyor. Forumlarda kendisini sorgulayanların yalnız kalması sonucunda Bugdov üzerine yazılmış kurgu yazı fazla itiraz olmadan yayılmaya başlamış. Gazetecilik otoritesini iyi bilen yazar, kurgu haberinde Associated Press haberlerine bağlantılar vermiş, uygun uzunlukta ve uygun detayda içerik sağlamıştı. Spor gazeteciliğinin kullandığı kurumsal kaynakları kullanıldığı ve biçimsel sorunları olmayan metin forumlardan bloglara geçerek yaygınlık ve inandırıcılık kazanmıştı (s. 481 ve sonrası).

Son olarak, Quandt (2012) demokratik modern toplumlarda vatandaşların genel olarak azalan güveni üzerinden yukarıda işlediğimiz meselelere bakar ve yeni bir güven inşasının gerekli olduğunu belirtir. Almanya'daki ana akım medya ve okuyucu ilişkilerine bakan Quandt, okuyucuların daha kendinden gördüğü bloglara ve benzeri platformlara yönelim olduğunu ama sosyal ağların parçası olan ve bu ağlara katkıda bulunan vatandaşların kurumlara olan güveninin sarsılmasının demokratik toplumu zayıflatacağını, bu yüzden de iki tür habercilik arasında güven inşa edici ilişkilerin kurulması gerektiğini söyler.

SONUÇ

Yeni medya teknolojilerinin ve özelde sosyal medyanın haber üretimine katılma süreçlerinin kredibilite açısından sorgulanması genellikle konvansiyonel medya ile ilgili daha büyük kredibilite sorunlarının ortaya çıkmasıyla sonuçlanıyor. Aslında ABD merkezli profesyonel gazetecilik ilkeleri uzun süredir sorgulanıyor. Schudson (2001) objektiflik iddiasının öncelikle Amerikan gazetecilik geleneğinde bulunduğunu söylerken, Pedelty (1995) de Avrupa kökenli gazetecilik geleneklerinde objektiflik iddiasının hiçbir zaman öncelikli bir kriter olmadığını belirtmiştir. Uygulamaya gelince en objektif sayılabilecek Batılı medya kuruluşlarının bile sistematik önyargılara sahip olduğuna dair büyüyen bir literatür vardır. Savaş muhabirleri arasında yaptığı etnografik çalışmada Pedelty (1995) bu durumu gösterirken, Edward Said de (1997) aynı duruma söylemsel analiz sonucu işaret etmiştir. Bu tartışmalardan çıkan sonuç ise, yeni medya destekli haber yapım süreçlerinin geleneksel haberciliği bitirmediğini, aksine birbirlerinin eksiklerini tamamlayarak vatandaşlar için daha iyi seçenekler sunacakları yönündedir. Böylece haber yapım süreci güçlenecek ve aynı zamanda şeffaflaşacaktır. ABD’de yapılan bir araştırmaya göre çevrimiçi haber kaynakları daha çok kullanılıyor ama kullanıcılar bu kaynaklara çok da güvenmiyor (Dube, 2012). Karşılıklı beslenmelerle yeni medya çağında yurttaşlar geleneksel medya kaynaklarından gelen haber akışına karşı bir aracı haline gelip, akışı bir süzgeçten geçirebilir hale gelecek (Wesslitz, Ashuri, 2011), aynı şekilde profesyonel gazeteciler de kendi taraflarından geliştirdikleri vatandaşlardan gelen materyali süzgeçten geçirebilecekler.

Son Not:

Yard. Doç. Dr. Erkan SAKA, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İletişim Fakültesi.

KAYNAKÇA

- ACKERMAN, S. (2013, April 18). "How this photo of the Boston Marathon gives the FBI a bounty of data, <http://www.wired.com/dangerroom/2013/04/boston-photograph/>
- ALLAN, S. (2004). *News culture* (2nd ed.). Maidenhead, England: Open University Press.
- ATIKKAN, Z., TUNÇ, A. (2011). *Blogdan Al Haberi*. İstanbul: YKY Yayınları.
- ATTON, C., MABWEAZARA, H. (2011). *New media and journalism practice in Africa: An agenda for research*. *Journalism*, 12(6), 667-673.
- AYAN, S. (Ekim 4, 2012). "Teknoloji TKNLJ." Korsana son diyenlerin korsanlık raporu No. 4. www.tknlj.com/korsana-son-diyenlerin-korsanlik-raporu.
- BAKHTIN, M., HOLQUIST. (1981). *The dialogic imagination*, trans. Caryl Emerson and Michael Holquist. Austin: University of Texas Press.
- BARTUR, Y. (2013, Nisan 22). "Boston police schooled us all on social media". <http://mashable.com/2013/04/22/boston-police-social-media/>
- BECKETT, C. (2013, Nisan 19). *Boston: just another day in the news revolution?*. <http://blogs.lse.ac.uk/polis/2013/04/19/boston-just-another-day-in-the-news-revolution/>
- BENKLER, Y. (2006). *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. London: Yale University Press, s. 35-133.
- BURROUGHS, B., BURROUGHS, W. J. (2011). *The Masal Bugduv hoax: Football blogging and journalistic authority*. *New Media & Society*, 14(3), 476-491.
- CAREY, J. (1997). *The press, public opinion, and public discourse: On the edge of the postmodern: A critical reader*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- FITZPATRICK, A. (2013, Nisan 17). *Reddit scours photos in search of Boston Bombing Suspects*. <http://mashable.com/2013/04/17/reddit-finding-boston-bomber/>
- FITZPATRICK, A. (2013, Nisan 17). *FBI Criticizes Internet Vigilantes in Boston Case*. <http://mashable.com/2013/04/18/fbi-boston-reddit-4chan/>
- GROSSMAN, L. (2009). "Iran protests: Twitter, the medium of the movement". *Time Magazine*, s.17.
- HALLIN, D. C., MANCINI, P. (2004). *Comparing media systems: three models of media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HENRIKSSON, T. (2011). *Citizen journalism: Al Jazeera's key to successful reporting of Arab*, <http://www.editorsweblog.org/2011/04/13/citizen-journalism-al-jazeeras-key-to-successful-reporting-of-arab-uprisings>.
- JENKINS, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*. New York: NYU Press.
- JOSEPHI, B. (2012). *How Much Democracy Does Journalism Need?*. *Journalism*, 14(4), 474- 489.
- JOYCE, M. (2013, Nisan 16). *How Social Media Helped a Nation Frame a Tragedy*. <http://www.meta-activism.org/2013/04/how-social-media-helped-a-nation-frame-a-tragedy/>

- JOYCE, M. (2013, Nisan 19). *Three Types of Hybridity in The Boston Bombing Investigation*. <http://www.meta-activism.org/2013/04/three-types-of-hybridity-and-the-boston-bombing/>
- KAHN, R., KELLNER, D. (2004). *New Media And Internet Activism: From the 'Battle of seattle' to Blogging*. *New Media & Society*, 6(1) 87-95.
- KIDD, D. (2003). *Indymedia.org: A new Communications Commons*. Martha MacCaughey ve Michael D. Ayers (ed.) *Cyberactivism: Online Activism in Theory and Practice*. içinde (s.47-69). London: Routledge.
- KIM, E., HAMILTON, J. W. (2006). "Capitulation to Capital? Ohmynews as Alternative Media". *Media, Culture & Society*, 28(4), 541-560.
- KURBAN, D., SÖZERİ, C. (2011). *Case Study Report: Does Media Policy Promote Media Freedom and İndependence? The case of Turkey*. TESEV: İstanbul
- LAIRD, S. (2013, Nisan 23). *Reddit Apologizes for Boston Marathon 'Witch Hunt'*. <http://mashable.com/2013/04/22/reddit-apologizes-boston-marathon/>
- LAWSON-BORDER, G., KIRK, R. (2005). *Blogs in Campaign Communication*. *American Behavioral Scientist*, 49(4):548-559.
- LICHFIELD, G. (2013, Nisan 22). *How the Media Failed in its Coverage of the Boston Bombings*. <http://mashable.com/2013/04/22/media-failed-coverage-boston-bombings/>
- MANNING, P. (2012). *Financial Journalism, News Sources and The Banking Crisis*. *Journalism*, 14(2), 173- 189.
- MARCHI, R. (2012). *With Facebook, Blogs, and Fake News, Teens Reject Journalistic "Objectivity"*. *Journal of Communication Inquiry*, 36(3), 246-262.
- MCCALLUM, K. (2007). *Public Opinion About Indigenous Issues İn Australia: Local Talk And Journalistic Practice*. Nathan, Qld.: Centre for Public Culture and Ideas, Griffith University.
- MEADOWS, M. (2012). *Putting The Citizen Back Into Journalism*. *Journalism*, 14(1), 43-60.
- MOREJON, R. (2012). *How Social Media is Replacing Traditional Journalism as a News...* Retrieved July 2, 2012, from <http://socialmediatoday.com/roymorejon/567751/how-social-media-replacing-traditional-journalism-news-source>.
- NAH, S., CHUNG, D. S. (2011). *When Citizens Meet Both Professional And Citizen Journalists: Social Trust, Media Credibility, And Perceived Journalistic Roles Among Online Community News Readers*. *Journalism*, 13(6), 714-730.
- O'REILLY, T. (2007). *What Is Web 2.0: Design Patterns And Business Models For The Next Generation Of Software*. <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>
- PAREENE, A. (2013, Nisan 19). *The Internet's Shameful False ID*. http://www.salon.com/2013/04/19/the_internets_shameful_false_id/
- PEDELTY, M. (199). *War stories: The culture of foreign correspondents* (Vol. 35). New York: Routledge.

- PHILLIPS, A. (2012, Nisan 6). *The Future Of Journalism* | openDemocracy.
<http://www.opendemocracy.net/ourkingdom/angela-phillips/future-of-journalism>
- QUANDT, T. (2012). *What's Left Of Trust In A Network Society? An Evolutionary Model And Critical Discussion Of Trust And Societal Communication*. *European Journal of Communication*, 27(1), 7-21.
- ROBINSON, S., DESHANO, C. (2011). *Anyone Can Know: Citizen Journalism And The Interpretive Community Of The Mainstream Press*. *Journalism*, 12(8), 963-982.
- ROSEN, J. (2006, Haziran 27). *"The People Formerly Known As The Audience"*.
http://archive.pressthink.org/2006/06/27/ppl_frmr.html
- SAID, E. W. (1997). *Covering Islam: How The Media And The Experts Determine How We See The Rest Of The World*. New York: Vintage Books
- SAKA, E. (2012, Nisan 11). *Kolektif Anayasa Yazımı Denemeleri*. <http://t24.com.tr/yazi/kolektif-anayasa-yazimi-denemeleri/4956>
- SAKA, E. (2008, Mayıs 19). *Blogging As A Research Tool For Ethnographic Fieldwork*.
www.media-anthropology.net/saka_bloggng.pdf
- SAKA, E. (2012a). *Yeni Medya ve Değişen Gazetecilik: Bir Uzmanlık Alanı Olarak Gazeteciliğin Dönüşümü*. *pi- Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*, 11 (42), 9-13.
- SAKA, E. (2012b). *Siber Medya Sonrası Kamusal Alan ve Gazetecilik Pratikleri*, *Folklor/Edebiyat*, 18(72), 35-50.
- SAKA, E., DAĞSALGÜLER, A. (2007). *Yeni İletişim Teknolojileriyle Habermas'ın Kamusal Alanı'nı Yeniden Düşünmek*. Özgür Yılmazkol (ed.) *Medya Okumaları* içinde (s.161-173). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- SCHUDSON, M. (2001). *The Objectivity Norm In American Journalism*. *Journalism*, 2(2), 149-170.
- SPENCER, A. (2013 a) . *Data for the Boston Marathon Investigation Will Be Crowdsourced ...*
Retrieved May 18, 2013, from <http://www.wired.com/dangerroom/2013/04/boston-crowdsourced/>.
- SPENCER, A. (2013b). *The FBI, the Hive Mind and the Boston Bombers - Wired*. Retrieved May 18, 2013, from <http://www.wired.com/dangerroom/2013/04/boston-data-manhunt/>.
- SÖZERİ, C. (2011). *Does Social Media Reduce The Impact Of Corporate Journalism?*. IAMCR 2011-Istanbul.
- TATE, R. (2013, Nisan 23). *Manhunt Turns Ustream Into A Crowdsourced CNN*.
<http://www.wired.com/business/2013/04/ustream-spotlight-moment/>
- TERZIS, G. (2008). *"The EU Correspondent"*. *Journalism*, 9(4), 537-550.
- TUNÇ, A., GÖRGÜLÜ, V. (2011). *Mapping Digital Media: Turkey* | Open Society Foundations. <http://www.soros.org/reports/mapping-digital-media-turkey>.
- TURKLE, S. (2011). *Alone Together: Why We Expect More From Technology and Less From Each Other*. New York: Basic Books.

- ULANOFF, L. (2013, Nisan 18). *Boston Bombings: Truth, Justice And The Wild West Of Social Media*. <http://mashable.com/2013/04/18/boston-bombings-wild-west-of-social-media/>
- WALL, M. (2005). *Blogs Of War'weblogs As News*. *Journalism*, 6(2):153-172.
- WIESSLITZ, C., ASHURI, T. (2011). *Moral Journalists: The Emergence of New Intermediaries of News in an Age of Digital Media*. *Journalism*, 12(8), 1035-1051.
- ZELIZER, B. (1993). *Journalists As Interpretive Communities*. *Critical Studies in Mass Communication*, 10, 219-237.